

# TRA1 Bölgesinin Turizm Potansiyelinin Bölgesel Kalkınma Politikaları Açısından Değerlendirilmesi

## Evaluation of the Tourism Potential of the TRA1 Region in Terms of Regional Development Policies

Merve ERSUNGUR KAÇAR<sup>1</sup>   
Gökalp Nuri SELÇUK<sup>2</sup> 

<sup>1</sup>Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

<sup>2</sup>Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi Dekanı, Erzurum, Türkiye

### öz

Bu çalışmanın konusunu oluşturan Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinden oluşan TRA1 Bölgesi, bölgenin az gelişmişlik farklılıkları temelinde, ülkemizin batı bölgelerinden doğu bölgelerine gidildikçe geri kalmışlığın güçlü bir şekilde yaşandığını göstermektedir. Çalışmanın amacı TRA1 Bölgesinin sosyo-ekonomik yapısını mevcut veriler ışığında inceleyerek, bölgenin turizm açısından gelişme potansiyelini belirlemektir. Bu amaçla, çalışmada önce bölgesel kalkınma, bölgesel planlama ve bölgesel dengesizlik gibi temel konularda bilgiler verilmiş, TRA1 bölgesinin nüfus, sağlık ve eğitim durumunun Türkiye istatistik verileri ile karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Ayrıca, TRA1 Bölgesinin turizm potansiyelini belirlemek için istatistik veriler kullanılmıştır. TRA1 Bölgesinin SWOT analizi yapılarak, bölgenin turizm açısından güçlü ve zayıf yönleri ortaya konulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, TRA1 Bölgesinin güçlü bir turizm potansiyeli olmasına rağmen, fırsatlardan yeterince yararlanılmadığı, bölgenin yeterince tanıtılmadığı, bölgenin turizm açısından zayıf yönlerinin ve buna bağlı olarak oluşan tehditlerin giderilebilmesi için gerekli stratejilerin oluşturulmasının gerektiği sonucuna varılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Ekonomik kalkınma, bölgesel iktisat, turizm, SWOT analizi

### ABSTRACT

The TRA1 Region, which consists of Erzurum, Erzincan and Bayburt provinces, which is the subject of this study, shows that on the basis of the underdevelopment differences of the region, backwardness is experienced strongly as we go from the western regions of our country to the eastern regions. The aim of the study is to examine the socio-economic structure of the TRA1 Region in the light of available data and to determine the development potential of the region in terms of tourism. For this purpose, in the study, firstly, information on basic issues such as regional development, regional planning and regional imbalance was given, and a comparative analysis of the population, health and education status of the TRA1 region with Turkey's statistical data was made. In addition, statistical data were used to determine the tourism potential of the TRA1 Region. SWOT analysis of the TRA1 Region has been made and the strengths and weaknesses of the region in terms of tourism have been revealed. According to the results of the analysis, it has been concluded that although the TRA1 Region has a strong tourism potential, the opportunities cannot be utilized sufficiently, the region is not promoted sufficiently, and the necessary strategies should be created to eliminate the weaknesses of the region in terms of tourism and the threats arising from it.

**Keywords:** Economic development, regional economics, tourism, SWOT analysis

### Giriş

Ülkelerin ekonomik olarak gelişmesi, bölgeler arasında uygulanan dengeli politikalarla paralellik göstermektedir. Bir ülkedeki bölgeler arasında ortaya çıkan eşitsizlikler bölgesel dengesizlik olarak adlandırılmaktadır. Bölgesel dengesizlik, az gelişmiş ülkelerde daha fazla artış eğilimi gösterirken gelişmiş ülkelerde ise azalma eğilimindedir. Bu nedenle az gelişmiş ülkelerde bölgesel dengesizlikler giderek büyümektedir. Günümüzde pek çok ülkede bölgesel dengesizlik etkili olmakta ve ülkeler bölgesel gelişmenin sağlanabilmesi için düzenlemeler yapmakta ve tedbirler almaktadır (Ersungur, 2016; Gündüz, 2006).

Bölgesel kalkınma kavramı az gelişmiş bölgeler açısından değerlendirildiğinde büyümenin yanında yapısal değişimleri de içine almaktadır. Başka bir ifadeyle bölgesel kalkınma, bölgesel dengesizlikle birlikte anlam kazanan nüfus, gelir dağılımı, tarım ve sanayi sektörünün durumu, mali piyasalar, ulaşım ve haberleşme olanakları, turizm, sağlık ve eğitim hizmetlerinde yeterlilik ve yaygınlık düzeylerindeki farklılıkları ifade eden, geniş bir açıdan değerlendirilerek bölgelerin geliştirilmesini belirtmektedir (Aslan, 2013).

Türkiye'de bölgesel dengesizliğin nedenlerini ve ortaya çıkış hikâyeleri ekonomik, sosyal, kültürel, coğrafik ve tarihi nedenler olarak sıralanabilmektedir.



Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen ve kabul edilen "Bölgesel Kalkınmada Turizm: TRA1'de Bölgesel Kalkınma Politikaları Açısından Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Geliş Tarihi/Received: 26.10.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 11.02.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:  
Merve ERSUNGUR KAÇAR  
E-posta: mrvskcr@outlook.com

Cite this article: Ersungur Kaçar, M., & Selçuk, G. N. (2022). Evaluation of the tourism potential of the TRA1 region in terms of regional development policies. *Current Perspectives in Social Sciences*, 26(1), 112-117.



Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde bölgesel kalkınma açısından turizmin ülke ekonomisine katkısını, İBBS Düzey 2 bölgelerinden Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerini kapsayan TRA1 Bölgesi için inceleyerek bölgenin sosyo-ekonomik yapısını mevcut veriler ışığında analiz ederek, bölgenin turizm açısından gelişme potansiyelini ortaya koymaktır. Bu amaçla, çalışmada önce bölgesel kalkınma ve bölgesel dengesizlik gibi temel konularda teorik bilgiler verilecek, daha sonra TRA1 Bölgesinin sosyo-ekonomik yapısı ortaya konulduktan sonra bölgenin turizm potansiyeli SWOT analizi ile değerlendirilerek bölgenin potansiyeline uygun stratejiler oluşturulmaya çalışılacaktır.

### **Kavramsal Çerçeve**

İktisadi büyüme kavramı kişi başına düşen gelir artışıyla birlikte milli gelirden bir artışı ifade ederken, iktisadi kalkınma, gelir artışıyla birlikte ekonomik ve sosyal yapıda köklü değişiklikleri ifade etmektedir. İktisadi büyüme daha çok gelişmiş ülkelerle ilgili bir kavram iken, iktisadi kalkınma az gelişmiş ülkeler ve bu ülkelerin gelişmeleriyle ilgilidir (Berber, 2017).

İktisadi kalkınma, büyümeye göre daha geniş kapsamlıdır. Kıt (ya da atıl) mevcut üretken kaynakların zamanla sürdürülebilir büyüme ile ilgili olmasının yanı sıra, aynı zamanda ekonomik gelişme için gerekli olan kamu ve özel, ekonomik, sosyal, politik ve kurumsal mekanizmalar ile de ilgilenmek zorundadır (Todaro & Smith, 2012). Büyüme ve kalkınma, birbirleriyle en çok karıştırılarak kullanılan kavramlardır. Ekonomik büyüme genellikle gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) ya da gayri safi milli hasılanın (GSMH) artışı ile ölçülen ulusal ya da kişi başına düşen geliri veya üründe artışı ifade eder. İktisadi kalkınma ise, gelir artışıyla birlikte iktisadi ve sosyal yapıda köklü değişiklikleri ifade etmektedir (Grabawski ve ark., 2007).

Kalkınmada büyümeden farklı olarak, üretim ve gelir dağılımı yöntemlerinde yenilikler beklenir. Kalkınmada iktisadi ve sosyal yapı değişikliği zorunludur ve bu yeni yapılanma içinde toplumdaki her sınıfın, sosyal grubun veya bölgenin artan refahtan daha fazla pay alarak, refah düzeyinin dengeli dağılımının sağlanması esastır. Kalkınma yapısal bir dönüşümdür ve bu dönüşüm içinde toplumda, ekonominin yapısında ve çatısında önemli yaklaşım değişiklikleri olmaktadır. Fertlerin, sosyal grupların, tutumları, davranışları, çalışma ilkeleri, üretim ve tüketim süreçlerinde önemli dönüşümler olmaktadır. Toplumdaki üretim yapısı, tüketim alışkanlıkları, gelir ve tüketim düzeyi değişmektedir. Geniş anlamıyla iktisadi kalkınma nicel bir anlam taşıyan büyümeyi de içine alır. Buna ek olarak kalkınmada; davranışların, kurumların, teknolojinin ve gelir dağılımının değişmesini gerektiren özellikler vardır (Ersungur, 2017).

Ekonomilerin temel sorunlarından biri olan büyüme ve kalkınma sorununun temelinde ülkelerin bölgeleri arasındaki dengesizlikler ve bu dengesizlikler nedeniyle bölgelere özgü yatırımların gerçekleştirilememesiyle mal ve hizmet üretiminin yeterince arttırılamamasıdır.

Bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasında ülkelerin uyguladığı politikalar ile turizm yakından ilişkilidir. Buna örnek olarak Avrupa Birliği'nin yapısal fonları gösterilebilmektedir. Çünkü turizmi destekleyici AB fonlarının sayısı her geçen gün daha da artmaktadır. Buna ek olarak OECD'nin bölgesel kalkınma çalışmalarında turizmin kalkınma stratejileriyle sıklıkla ilişkilendirilmesi bölgesel kalkınmada turizmin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Turizmin, gelir ve istihdam kaynağı olmasının yanında bölgede yaşanan halk için refah kaynağı özelliği taşımaktadır. Turist yoğunluğuna göre bölgede yaşayan halk altyapı hizmetlerinin iyileşmesi, ulaşım standartlarının yükselmesi ve alışveriş, eğlence hizmetleri açısından daha iyi imkânlar elde etmektedir. Buna ek olarak yeni iş fırsatları ve gelir artışlarıyla birlikte bölgesel kalkınmaya sağlanabilmektedir (Doğan & Yıldız, 2007).

Turizm sektörü, ulusal ya da bölgesel dinamikler olan; tarihsel doku, doğal çevre, iklim şartları ve kültürel değerlerle yakın ilişki içerisindedir. Bu değerler turizmin ana kaynağını oluşturan ve ekonomik niteliğe dönüştürülebilir özelliklerine sahiptir. Yeterli ekonomik kaynağa sahip olmayan bölgeler, eğer turizm potansiyeline sahipse planlı turizm yatırımlarıyla birlikte ekonomik gelişme ve kalkınmanın gerçekleştirilebilmesine katkı sağlayabilmektedir.

Bu konuya en iyi örnek İtalya gösterilebilir. 1960'ların başında İtalya'nın güney ve kuzey bölgeleri arasında oluşan bölgeler arası dengesizlikleri gidermek amacıyla yapılan Güney İtalya'nın sanayileşme politikalarında başlangıçta turizm sektörü pek önemsenmemiştir. Ancak 1970'li yılların ortalarında sanayileşmede problemlerle karşılaşılması, turizmin Güney İtalya ekonomisi için önemli role sahip olduğu anlaşılmış ve bölgenin kalkınmasında turizm sektörü büyük pay sahibi olmuştur (İlkin ve Dinçer, 1991'den aktaran Doğan & Yıldız, 2007). Günümüzde Akdeniz yöresinde İtalya turizm açısından en önemli ülkelerden biri olmuştur. Bu gelişmeden turizmin bir özelliğini ifade etmek mümkündür. Turizmde bölgesel düzeyde başlayan bir gelişmenin zaman içerisinde ulusal ve uluslararası sonuçlarının da ortaya çıkabileceği görülmektedir.

### **TRA1 Düzey 2 Bölgesi'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı**

İstatistikî Bölge Birimi (İBB) Düzey 2 Bölgeleri sınıflamasına göre TRA1 Bölgesi Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinden oluşmaktadır. Bölgenin yüzölçümü 40.842 km<sup>2</sup> ile Türkiye'nin yaklaşık %5,2'sine karşılık gelmekte ve bölge, Türkiye'nin kuzeydoğusunda yer almaktadır (KUDAKA, 2013).

TRA1 Bölgesinin toplam nüfusu, Türkiye nüfusunun yaklaşık %1,32'sini oluşturmaktadır. Bölge geçmiş yıllarda göç veren bölge sıralamasında üçüncü sırada olmasına rağmen 2018 TÜİK verilerine göre göçün azaldığı ve göç alan bir bölge konumundadır. TÜİK 2019 verilerine göre bölgede; KBGSYİH 6.814 Dolar, işgücüne katılım oranı %48,2 istihdam oranı, %44,6 ve işsizlik oranı ise %7,5'tir. TRA1 Bölgesinde 2018 yılında toplam ihracat 27,5 milyon Dolar iken, toplam ithalat 47,7 milyon Dolar'dır. Bölgenin ihracatının ithalatı karşılama oranı %57,7'dir (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, 2019).

TRA1 Bölgesinde toplam ihracatın ekonomik faaliyetlere göre dağılımında %97,9 ile İmalat Sanayi ilk sırada yer alırken, onu %1,9 ile Madencilik ve Taş Ocakçılığı ve %0,2 ile Tarım ve Ormancılık faaliyetleri takip etmektedir. Toplam ithalatın ekonomik faaliyetlere göre dağılımında ise, %54,1 ile İmalat Sanayi ilk sırada yer alırken, onu %38,7 ile Madencilik ve Taş Ocakçılığı, %7,2 ile Tarım ve Ormancılık izlemektedir.

TÜİK 2019 eğitim verilerine göre bölgede; ilköğretimde okullaşma oranları açısından Türkiye ortalaması %91,54 iken bölgede ise %91,59'dur. Orta öğretimde okullaşma oranları açısından Türkiye ortalaması %83,58 iken bölgede ise %78,21'dir. Ayrıca yüz bin kişide

hastane ve yatak sayısı (2017) verilerine göre Türkiye ortalaması 279 yatak iken bölgede ise 401 yatak sayısı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

### TRA1 Düzey 2 Bölgesi'nde Turizm

TRA1 Düzey 2 Bölgesinde turizm, bölgesel kalkınma için önemli bir sektör konumundadır. Turizm sektörü, ekonomik ve toplumsal kazanımlar sağlamasının yanında kalkınma sürecini hızlandırma özelliğine de sahiptir. Turizm sektörünün bir diğer özelliği ise değer zinciri içerisinde kritik öneme sahip bazı sektörleri barındırmasıdır. TRA1 Düzey 2 Bölgesinde değer zinciri açısından kritik öneme sahip sektörlerin başında tarım ve hayvancılık gelmektedir.

TRA1 Bölgesi, 4000 yıllık tarihi geçmişe sahiptir. Tarihsel geçmişinin yanında bölge; sahip olduğu iklim tipi, coğrafik yapı, zengin su kaynakları ve termal kaynaklar sayesinde farklı turizm tipleri için elverişli bir potansiyele sahiptir. Bölgede tespit edilen 1.290 adet turizm varlık ve değerleri; başta kış turizmi olmak üzere spor, kongre, fuar, kültür, macera, eko-turizm ve sağlık turizmine elverişli bir konumdadır (KUDAKA, TRA1 Düzey 2 Bölge Planı, 2013).

Bölgenin sert karasal iklim özelliğinin yanında karla kaplı gün sayısının fazla olması kış sporları ve kış turizmi açısından, tahrip edilmiş doğal kaynak potansiyelinin olması macera, keşif ve doğa sporlarına elverişli olması eko-turizm potansiyeli bakımından son derece önemlidir. Bölgede son dönemlerde alternatif turizm faaliyetlerinden; kuş ve bitki inceleme, dağ ve doğa yürüyüşleri, mağara turizmi, yayla turizmi rafting ve kano gibi akarsu sporları, yamaç paraşütü yapılmaktadır.

Bölge illerinin çok farkı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması nedeniyle zengin kültür ve inanç turizmi potansiyeline sahiptir. Bölgenin termal kaynaklara ve gelişmiş sağlık sektörüne sahip olması yakın termal turizm ve sağlık turizmi açısından pazarlanabilir turizm potansiyeli ve turizm çeşitliliğine elverişli bir yapıda olmasını sağlamaktadır. Ayrıca bölgenin rakımının yüksek olması ve yaz ikliminin serin olması sporcu kampları ve kongreler için fırsatlar sunmaktadır.

Bölge illerinden; Erzurum'da Palandöken ve Konaklı Kış Turizm Merkezleri, Erzincan'da Yıldırım Akbulut Kayak Tesisi ve Ergan Dağı Kayak Merkezi, Bayburt'ta Kop Dağı Kayak Merkezi kış turizmi açısından önemli potansiyele sahiptir. Bunun yanında UNIVERSIADDE oyunlarının 2011 yılında Erzurum'da düzenlenmiş olması bölgenin uluslararası platformda tanınmaya başlamasını sağlamıştır. Ayrıca bölgede turizm potansiyelinin belirlenebilmesi ve turizm sektörünün geliştirilebilmesi amacıyla geliştirilebilmesi amacıyla 2011 yılında "İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı" adıyla bir yol haritası hazırlanmıştır hazırlanmıştır.

Bölge illeri arasında en fazla turist ağırlayan il Erzurum ilidir ve ilde ağırlanan turist sayısı Türkiye'deki toplam turist sayısının yaklaşık %0,76'sına denk gelmektedir. Erzurum ili bu oranla Trabzon'dan sonra (%1,39) çevre illerde en fazla turist çeken il konumundadır. Bölge illerinden bir diğeri olan Bayburt ilinde ağırlanan turist sayısı ise Türkiye'deki toplam turist sayısının yaklaşık %0,02'sini oluşturmaktadır ve Bayburt ili çevre illerle kıyaslandığında ise en düşük orana sahip il olduğu görülmektedir. Erzincan ise, Türkiye'ye gelen toplam turistlerin %0,18'ini çekmektedir.

TRA1 Bölgesine 2018 yılında Belediye Belgeli konaklama tesislerine geliş ve geceleme sayıları Tablo 1'de gösterilmektedir.

**Tablo 1.**  
*TRA1 Bölgesinde Belediye Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş ve Geceleme Sayıları (2018)*

Bölge Adı	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli
TR Türkiye	21.612.838	6.093.469	15.519.369	46.271.455	17.135.761	29.135.694
TRA1	428.150	33.154	394.996	675.372	53.609	621.763

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, 2019.

Tablo 1'e göre, 2018 yılında TRA bölgesinde belediye belgeli tesislere gelen toplam turist sayısı 428.150 iken bunun %77,4'ü yabancı ve %92,26'sı yerli turistlerden oluşmaktadır. Bu tesislerde toplam geceleme sayısı 675.372'dir. Bunun da yaklaşık %7,9'u yabancı ve %92,1'i yerli turistlerden oluşmaktadır.

TRA1 Bölgesine 2018 yılında Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerine geliş ve geceleme sayıları Tablo 2'de verilmiştir

**Tablo 2.**  
*TRA1 Bölgesinde Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Geliş ve Geceleme Sayıları (2018)*

Bölge Adı	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli
TR Türkiye	50.344.818	25.042.076	25.302.742	144.415.267	95.109.378	49.305.889
TRA1	274.464	20.757	253.707	464.073	40.179	423.894

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, 2019.

Tablo 2'de 2018 yılında TRA bölgesinde Turizm işletme belgeli tesislere gelen toplam turist sayısı 274.464 iken bunun yaklaşık %7,6'sı yabancı ve %92,4'ü yerli turistlerden oluşmaktadır. Bu tesislerde toplam geceleme sayısı 464.073'tür. Bunun da yaklaşık %8,7'si yabancı ve %91,3'ü yerli turistlerden oluşmaktadır.

Turizm sektörüne yönelik olarak çok sayıda yapılan SWOT analizi çalışmalarlarıyla ilgili bir literatür araştırması yapılmış ve Durgun (2007), Karadeniz ve ark. (2007), Yeşiltaş ve ark. (2009), Özgen (2010), Emir (2012), Sandıkçı ve Özgen (2013), Akpınar Külekçi ve Bulut (2013), Kızılaslan ve Ünal (2014), Şarkaya İçelloğlu (2014), Ongun ve ark. (2016), Ercan ve ark. (2017), Acar ve ark. (2017), Bozça ve ark. (2017), Demirezen (2018), Ersoy ve ark. (2018), Özbay (2018), Eşitti (2018), Acar (2019) tarafından yapılan çalışmalar ve sonuçları özet olarak Tablo 3'te verilmiştir.

**Tablo 3.**  
**Literatür Araştırması**

Yazar (lar)	İlçe-İl-Bölge- Ülke	Konu	Sonuç
Durgun (2007)	Isparta İli	Turizm potansiyeli	Zengin tarih, kültür ve tabiat varlıkları, iklim, doğal kaynaklar ve bozulmamış çevresinin ilin güçlü yönleri olduğunu ve tanıtım ve pazarlama eksikliği, yeterince gelişmemiş turizm bilinci ve yerel yönetimlerin ilgisizliği ise zayıf yönleri olduğunu tespit etmiştir.
Karadeniz ve ark. (2007)	Türkiye	Turizm Yatırımları	Türkiye'deki turizm yatırımlarının; Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine yapılması gerektiğine ve kültür-inanç turizmi, kongre turizmi, spor turizmi ve sağlık turizmi konularında turizm yatırımlarının yönlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır.
Yeşiltaş ve ark. (2009)	Karadeniz Bölgesi	Turizm olanakları	Bölgenin alternatif turizm türlerine uygun altyapısının olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak bölgenin turizm sektöründe planlama sorununun olduğu söylenmektedir.
Özgen (2010)	Doğu Anadolu Bölgesi	Doğal turizm potansiyeli	Bölgenin doğa turizmi açısından önemli bölgelerden biri olduğu ancak bölgenin güçlü yönleri yanında zayıf yönlerinin de olduğunu tespit etmiştir.
Emir (2012)	Bartın ili ve çevresi	Kırsal turizm potansiyeli	İlin pek çok turizm potansiyelinin olduğu ancak bunların gün yüzüne çıkarılmadığı sonucuna ulaşmıştır.
Sandıkçı ve Özgen (2013)	Afyonkarahisar ili	Termal turizm	İldeki termal turizmin en önemli sorununun teşviklerden gereken oranda yararlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Akpınar Külekçi ve Bulut (2013)	Erzurum ili Oltu ilçesi	Eko-turizm potansiyeli	Oltu ilçesinin; yaylaları, ormanları, suları, temiz atmosferi ile eko-turizme uygun alanları barındırdığı sonucuna ulaşmışlardır
Kızılaslan ve Ünal (2014)	Tokat İli	Eko-turizm potansiyeli	Tokat ilinin zengin bir tarihi mirasa ve ekoturizm potansiyeline olduğunu tespit etmişlerdir.
Şarkaya İçelloğlu (2014)	İstanbul ili	Turizm potansiyeli	İlin coğrafik, tarihi ve kültürel üstünlüklerinin olmasına rağmen altyapı, yönetim ve planlama gibi konularda eksikliklerinin olduğunu tespit etmiştir.
Ongun ve ark. (2016)	Yeşilova ilçesi	Kırsal turizm potansiyeli	İlçenin en güçlü yönünün yılın 12 ayında kırsal turizmden fayda sağlayabilme potansiyelinin olmasına karşın en zayıf yönünün ise girişimcilik kültürünün gelişmemiş olmasıdır.
Ercan ve ark. (2017)	Ortaca ilçesi	Kırsal turizm potansiyeli	İlçenin kırsal turizm açısından güçlü yönünün ulaşımı kolay tarımsal alanların olması, zayıf yönünün ise halkın kırsal turizm girişimlerine sıcak bakmaması ve kırsal turizm deneyime sahip olmamasıdır.
Acar ve ark. (2017)	İzmir ili sınırları içinde bulunan Birgi	Turistik destinasyon yapısı	Birgi'nin turistik destinasyon olarak birçok güçlü yönüne karşın turizmin gelişmesini engelleyen birçok zayıf yönün olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu zayıf yönlerden en önemlisi ise konaklama imkânlarındaki yetersizliklerdir.
Bozça ve ark. (2017)	Erzincan ili	Sağlık Turizmi	Erzincan'ın termal ve doğa turizm gibi sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyelinin olduğunu ortaya çıkarmışlardır.
Demirezen (2018)	Kayseri ili	Kırsal turizm	Turizm türleri açısından kırsal turizmin Kayseri için önemli bir turizm türü olduğu ancak bu potansiyelin tanıtılmasında ve pazarlanmasında bazı zorluklarla karşılaşıldığını tespit etmiştir.
Ersoy ve ark. (2018)	Yozgat ili	Kırsal turizm potansiyeli	İldeki termal tesisler, kültürel değerler, tarihsel doku ve doğal güzellikler ilin güçlü yönleridir. Buna karşın turizm bilincinin yeterince geliştirilmemesi, kurumlar arası iş birliği eksiklikleri ve mevcut tesislerin sayısının yetersiz olması ise ilin zayıf yönleridir.
Özbay (2018)	Türkiye	Kış turizmi	Türkiye'de kış sporları için uygun alanların olması, iç turizmin canlı olması kış turizmi açısından güçlü yönler iken politika eksikliği, kış ayları dışında tesislerin atıl kalması kalifiye eleman eksikliği, altyapı yetersizliği ve yatak kapasitesinin düşük ise zayıf yönlerdir.
Eşitti (2018)	Sarıkamış	Kış sporları	Sarıkamış'ın sürdürülebilir kış sporları turizmi açısından gelişmesine yönelik öneriler ile turizmde doğal dengein korunmasına yönelik tavsiyelerde bulunmuştur.
Acar (2019)	Kayseri ili sınırları içerisinde bulunan Pınarbaşı	Turizm destinasyonu	Pınarbaşı'nın turizm potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, bir destinasyon olarak çekiciliğinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

### III. TRA1 Bölgesinin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi: SWOT Analizi

Yapılan SWOT analizi ile belirlenen bölge turizminin güçlü, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri Tablo 4'te başlıklar halinde verilmiştir.

**Tablo 4.**

**TRA1 Düzey 2 Bölgesi Turizm Potansiyelinin SWOT Matrisi**

SWOT (TOWS) MATRİSİ	
GÜÇLÜ YÖNLER S (STRENGTHS)	ZAYIF YÖNLER W (WEAKNESSES)
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Türkiye'nin turizm açısından gelişmesi ve son yıllarda daha çok tanınması,</li> <li>- Turist tercihlerindeki değişimler (deniz, kum, güneş yerine daha farklı heyecan arayışı),</li> <li>- Bölgede genel turizm masraflarının Türkiye'nin büyük şehirlerine göre daha düşük olması,</li> <li>- Bölgenin bozulmamış zengin tarihi, kültürel mirasının varlığı,</li> <li>- Bölgenin çok sayıda göl ve yüksek debili akarsu kaynağına sahip olması,</li> <li>- Zengin yöresel mutfak ve pazarlanabilir lezzetlerin olması,</li> <li>- Bölgeye özgü günümüze kadar korunmuş yöresel mimarinin varlığı,</li> <li>- Bölge insanının misafirperverliği,</li> <li>- Zengin bir doğal manzara, flora ve endemik bitki türünün olması,</li> <li>- Bölge illerinin eko-turizm, termal, kültür ve inanç turizmi gibi alternatif turizm çeşitlerine elverişli bir yapısının olması,</li> <li>- Bölgede kış turizmi ve sporlarına yönelik modern tesisler ve bölge illerinin önemli kış sporları merkezlerinde olması,</li> <li>- Bölgenin alternatif ulaşım imkânlarına sahip olması, Bölgenin termal turizme yönelik altyapısının varlığı bölgenin termal kaynaklar bakımından zengin olması. (özellikle Erzincan ve Erzurum),</li> <li>- Sağlık turizmi açısından özellikle Erzurum ilinde Bölge hastanelerinin olması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Bölge halkının turizm bilincinin yeterince gelişmemiş olması,</li> <li>- Bölgedeki turizm acentelerinin yeterli hizmet sunamaması,</li> <li>- Bölgede turizm altyapısının yetersiz olması,</li> <li>- Tarihi ve kırsal turizm potansiyeli olan kırsal alanların yollarının bakımsız olması,</li> <li>- Bölgede yeterli sayıda otel, konaklama tesisinin bulunmaması ve mevcut tesislerinin yatak ve yıldız sayısı bakımından yetersiz olması,</li> <li>- Bölgenin sahip olduğu iklim özelliği nedeniyle b turizm türlerinden bazılarını uzun süreli yapılamaması,</li> <li>- Alternatif turizm olanaklarına yönelik yeterli yatırımın olmaması,</li> <li>- Turistleri yönlendirebilecek eğitimli kişilerin olmayışı,</li> <li>- Bölgenin sahip olduğu turizm potansiyelinin yeterince iyi tanıtılıp pazarlanamaması,</li> <li>- Turizm yatırımları için gerekli olan finansal kaynak bulmanın zor olması,</li> <li>- Bölgenin genel anlamda turizm bilgisi ve yabancı dil konusunda eksik olması,</li> <li>- Bölgeye direkt yurtdışı seferlerin olmaması, ulaşım nispeten pahalı olması,</li> <li>- Yeni turizm türlerinin geliştirilmesinde araştırma ve altyapı çalışmalarının yeterli düzeyde yapılmaması,</li> <li>- Alt yapının yetersizliği,</li> <li>- Turistik hizmet kalitesinin yetersizliği,</li> <li>- Turistik yerlerin birbirinden uzak olması,</li> <li>- STK'lar ve kamu kuruluşları arasında turizmin geliştirilebilmesine yönelik yapılan işbirliğinin yetersiz olması,</li> <li>- Turizm sektöründe örnek girişimci ve işletme sayısının az olması,</li> <li>- Turizm gelirlerinin yerel halka yansımalarının zor olması</li> </ul>

**Tablo 4.**  
**TRA1 Düzey 2 Bölgesi Turizm Potansiyelinin SWOT Matrisi (Devamı)**

FIRSATLAR O (OPPORTUNITIES)	TEHDİTLER T (THREATS)
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Bölgenin alternatif turizm altyapısı ve sektörde alternatif turizme yönelik talebin giderek artması,</li> <li>- Bölgede turizmde istihdam edilebilecek genç nüfusun olması,</li> <li>- Bölgenin alternatif turizm potansiyelinin yüksek olması,</li> <li>- Günümüzde alternatif turizme olan ilginin giderek artması,</li> <li>- Bölge illerinden biri olan Erzurum'un 2023 Turizm Master planında "Kış Turizmi" merkezi olması,</li> <li>- Bölgede kış sporlarına yönelik uluslararası organizasyonların yapılmış olması,</li> <li>- Alternatif turizm türlerinin bölge halkına gelir sağlaması,</li> <li>- Bölge illerindeki gerek liselerde gerekse üniversitelerde turizmle ilgili bölüm ve programların olması,</li> <li>- Bölgede turizm sektörüne destek sağlayan Kuzeydoğu Kalkınma Ajansının olması,</li> <li>- Bölgenin Arap, Orta Doğu ve Kafkas ülkelerinden gelen turistlerin tercih edebileceği doğal güzelliklere sahip olması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Küresel ya da ulusal düzeyde yaşanabilecek ekonomik krizler ve ekonomik dalgalanmalar,</li> <li>- Ülkemizle başka ülkeler arasında ortaya çıkabilecek siyasi anlaşmazlıklar,</li> <li>- Küresel ısınma nedeniyle bölgede yaşanabilecek iklim değişiklikleri,</li> <li>- Bölgenin birinci derece deprem kuşağında yer alması,</li> <li>- Bölgeden büyük kentlere doğru yaşanan göçler,</li> <li>- Doğal alanların bilinçsiz kullanılmasıyla ortaya çıkabilecek çevre sorunları,</li> <li>- Kontrolsüz turizm hareketleri nedeniyle çevrenin ve doğal kaynakların tahrip olma riski,</li> <li>- Bölgeler ve şehirlerarasındaki rekabetin ortaya çıkaracağı olumsuzluklar,</li> <li>- Turizmde müşterilerin artan pazarlık güçleri</li> </ul>

## Sonuç ve Öneriler

Bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını azaltmak politika yapıcının üstlendiği görevlerden birisidir. Bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılması amacıyla uygulanan politikalar ile turizm sektörü yakın ilişki içerisinde. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının olduğu ülkemizde bu farklılıkların azaltılmasında turizm sektöründen yeterli düzeyde faydalanılmadığı görülmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu turizm değerleri ve turizm potansiyeliyle rekabet edebilecek yapıya sahip çok az sayıda ülke bulunmaktadır. Ancak ülkemizin turizm potansiyeli ya da değerlerinden yalnızca birine sahip olan bazı ülkelerin, sahip oldukları bu değerleri çok iyi değerlendirerek pazarlayabildikleri ve ekonomik fayda sağlayabildikleri görülmektedir.

Geçmiş kalkınma planlarında ülkemizde turizmden yeterince yararlanılmadığı her fırsatta vurgulanmaktadır. Bu nedenle son iki kalkınma planında ülkenin turizm potansiyelinin iyi değerlendirilmesi ve bölgesel kalkınmada itici güç olabilmesi için turizm sektörüne önem verilmiştir.

2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planında Türkiye'de turizmin nitelikli işgücü, tesis ve hizmet kalitesiyle uluslararası bir marka haline getirilmesinden bahsedilmektedir. Bunun için daha üst gelir grubuna hitap edecek şekilde turizm ürün ve hizmetlerinin çeşitlendirilmesi ve iyileştirilmesi, turizm değer zincirinin her bileşeninde kaliteyi artırarak sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde bölgesel kalkınmada turizmin öncü bir sektör haline getirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir.

2019-2023 dönemini kapsayan 11. Kalkınma Planında, ülkemizdeki mevcut turizm potansiyelinden faydalanabilmek için politikalar üretilerek turizmin geliştirilmesi, iyi bir tanıtım faaliyetiyle daha geniş kitlelere ulaşılması ve böylelikle turizm gelirlerinin artırılması hedeflenmektedir.

Çalışmada, bölgesel kalkınmada turizmin etkilerini araştırmak için Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinden oluşan TRA1 Bölgesi ele alınmış, mevcut turizm potansiyeli verilerek, bölge turizmi SWOT analizi ile değerlendirilip güçlü, zayıf yönler ve fırsatlar, tehditler belirlenmiştir.

Tespit edilen bulgulara göre, bölge halkında turizm bilincinin yeterince gelişmemiş olduğu, turizm altyapısının yetersizliği, turizm acen-telerinin yeterince hizmet sunmadığı, konaklama tesislerinin yetersizliği, potansiyeli olan tarihi ve kırsal turizm açılarından ulaşım da yoların bakımsız olması vb. nedenlerden dolayı bölge turizminin yeterince gelişemediği görülmektedir. Ayrıca turizm sektörü için yeterince kalifiye eleman bulunmaması, bölgenin sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerin yeterince tanıtılmaması, altyapısının yetersizliği, turizm açısından kurum ve kuruluşlar arasında yeterli iş birliğinin olmaması da turizmi olumsuz etkilemektedir.

Küresel ya da ulusal düzeyde yaşanabilecek ekonomik krizler ve ekonomik dalgalanmalar, ülkemiz ile diğer ülkeler arasında ortaya çıkabilecek siyasi anlaşmazlıklar, küresel ısınma nedeniyle bölgede yaşanabilecek iklim değişiklikleri, bölgenin birinci derece deprem kuşağında yer, bölgeden büyük kentlere doğru yaşanan göçler vb. durumlar turizm açısından bölgedeki tehdit unsurları olarak görülmektedir.

Bu olumsuzluklara karşın, bölgedeki alternatif turizm altyapısı ve buna yönelik talep artışı, bölgede turizmde çalışabilecek genç nüfus oranı, alternatif turizme olan ilginin günümüzde giderek artması ve bölgede alternatif turizm potansiyelin olması bölge kalkınmasında turizmden gerektiği gibi yararlanılabileceğini göstermektedir.

Ayrıca, bölge illerinden Erzurum'un 2023 Turizm Master planında "Kış Turizmi" merkezi olması ve bölgede kış sporlarına yönelik uluslararası organizasyonların yapılmış olması bölge açısından bir avantajdır.

Bölge illerindeki gerek liselerde gerekse üniversitelerde turizmle ilgili bölüm ve programların olması, bölgede turizm sektörüne destek sağlayan Kuzeydoğu Kalkınma Ajansının olması, bölgenin Arap, Orta Doğu ve Kafkas ülkelerinden gelen turistlerin tercih edebileceği doğal güzelliklere sahip olması da TRA1 bölgesi için fırsatları ifade etmektedir.

Ortaya konulmuş olan tehdit ve fırsatlar doğrultusunda bölge turizminin gelişmesi ve bölgesel kalkınmaya katkı yapabilmesi için yapılması gerekenleri şu şekilde belirtebiliriz:

Her şeyden önce bölgenin tarihi, kültürel ve kırsal turizme yönelik zenginliklerini en iyi şekilde tanıtmak gerekmektedir.

Bölgede son yıllarda yapılan kış turizmi tesislerinin atıl bırakılmaması ve zaman zaman ulusal ve uluslararası organizasyonların düzenlenmesi için çaba sarf etmek bölge açısından yararlı olacaktır.

**Hakem Değerlendirmesi:** Dış bağımsız.

**Yazar Katkıları:** Fikir – G.N.S., M.E.K.; Tasarım – G.N.S.; Denetleme – G.N.S.; Kaynaklar – M.E.K.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – M.E.K.; Analiz ve/veya Yorum – M.E.K.; Literatür Taraması – M.E.K.; Yazıyı Yazan – M.E.K.; Eleştirel İnceleme – G.N.S.

**Çıkar Çatışması:** Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

**Finansal Destek:** Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

**Peer-review:** Externally peer-reviewed.

**Author Contributions:** Concept – G.N.S., M.E.K.; Design – G.N.S.; Supervision – G.N.S.; Resources – M.E.K.; Data Collection and/or Processing – M.E.K.; Analysis and/or Interpretation – M.E.K.; Literature Search – M.E.K.; Writing Manuscript – M.E.K.; Critical Review – G.N.S.

**Conflict of Interest:** The authors have no conflicts of interest to declare.

**Financial Disclosure:** The authors declared that this study has received no financial support.

## Kaynaklar

- Acar, N. (2019). Pınarbaşı Destinasyonunun Pazar Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Swot Analizi. *BMIJ*, 7(2), 856-876. [Crossref]
- Acar, V., Avcı, E., & Erat, B., (2017). Birgi'nin Turistik Bir Destinasyon Olarak SWOT Analizi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Ulakbilge*, 5(14), 1335-1372. [Crossref]
- Akpınar Küleççi, E., & Bulut, Y. (2013). Erzurum İli Oltu İlçesi ve Yakın Çevresi Ekoturizm Potansiyelinin SWOT Analiz Yöntemi ile Belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1-12.
- Aslan, M. B. (2013). *Muş İlinin Sosyo-ekonomik Yapısının SWOT Analizi ile İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berber M., (2017). İktisadi Büyüme ve Kalkınma, 6. Baskı, Celepler Matbaacılık Basım Yayın ve Dağıtım, Trabzon.
- Bozça, R., Çiftçi Kırac, F., & Kırac, R. (2017). Sağlık Turizmi SWOT Analizi: Erzincan. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3): 157-163.
- Demirezen, B., (2018). Tüm Yönleri ile Kırsal Turizm ve Kayseri İli Üzerine Bir SWOT Analizi Çalışması. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 79-101.
- Doğan, S., & Yıldız, Z. (2007). Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 147-181.
- Durgun, A. (2007). Isparta Turizminin SWOT Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 93-109.
- Emir, G. (2012). Bartın ve Çevresi Kırsal Turizminin Swot Analizi. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 1(1), 50-56.
- Ercan, F., Dalgın, T., & Atak, O. (2017). Muğla/Ortaca İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Bir Swot Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1416-1424. [Crossref]
- Ersoy, Y., Tehci, A., & Ersoy B. (2018). Kırsal Turizm Potansiyelinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi: Yozgat İli Örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 649-664. [Crossref]
- Ersungur, Ş. M. (2016). *Bölgesel İktisat Teori Politika ve Uygulama*, 4. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Ersungur, Ş. M. (2017). İktisadi Planlama, 3. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Eşitti, B. (2018). Sürdürülebilir Kış Sporları Turizmi: Sarıkamış'ın Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 205-220.
- Grabawski, R., S., Self, M. P. Shields, (2007). Economic Development, A Regional, Institutional, and Historical Approach, M.E.Sharpe, Inc., Armonk, New York.
- Gündüz, A. Y. (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikası*, Bursa: Ekin Kitapevi.
- İlkin, A., & Dincer, M. Z. (1991). *Ekonomik ve Sosyal Sorunlar – Çözüm Önerileri Dizisi*, No.217, Ankara: TOBB Yayını.
- Karadeniz, E., Kandır, S. Y., & Önal, Y. B. (2007). Seçilmiş Paydaşların SWOT Yöntemiyle Türk Turizm Yatırımlarını Değerlendirmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2), Güz: 195-205.
- Kızılaslan, N., & Ünal, T. (2014). Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırma Dergisi*, 9, 45-61
- KUDAKA, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2013). *TRA1 Düzey 2 Bölge Planı (2014 – 2023)*, Erzurum.
- Ongun, U., Gövdere, B., & Çiçek, U., (2016). Yeşilova'nın Kırsal Turizm Potansiyelinin Swot Analizi İle Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(16), 75-88. [Crossref]
- Özbay, G., (2018). Alternatif Turizm Politikaları İçerisinde Kış Turizmi: Türkiye'ye Yönelik SWOT Analizi. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4(2), 203-213.
- Özgen, N., (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin Doğal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1407-1438.
- Sandıkçı, M., & Özgen, Ü. (2013). Afyonkarahisar İlinin Termal Turizm Açısından SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 51-79.
- Şarkaya İçelloğlu, C. (2014). Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul'un SWOT Analizi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 37-55.
- Todaro, P. M., & Smith, S. C. (2012). *Economic Development*, Pearson Addison Wesley, New York.
- TÜİK. (2019). Bölgesel İstatistikler. <https://www.tuik.gov.tr/>
- Yeşiltaş, M., Çeken, H., & Öztürk, İ. (2009). Karadeniz Bölgesindeki Turizm Olanaklarının SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 250-269.